

**BOSHLANG‘ICH SINIFLARDA TA‘LIM VA TARBIYA JARAYONIDA INNOVATSION
TEXNOLOGIYALARNING O‘RNI****Sadriddinova Zulfiya Mirzaliyevna**

Qo‘qon univerviteti “Ta‘lim” kafedrası o‘qituvchisi

Jo‘rayeva Munisa Akmal qizi

Boshlang‘ich ta‘lim yo‘nalishi talabasi

Email: munisaxonjorayeva@gmail.com

Annotasiya: Mazkur maqola boshlang‘ich sinflarda zamonaviy pedagogik texnologiyalar, o‘quv jarayonini tashkil etish usullari va shakllari to‘g‘risidagi umumiy xulosalarga bag‘ishlangan. Darslarda innovatsion texnologiyalarni qo‘llash usullari bayon etilgan sinflarda ta‘lim va tarbiya jarayonini yanada sifatli va samarador qilish maqsadida innovatsion texnologiyalar keng qo‘llanilishi aks etgan. Boshlang‘ich sinflarda interaktiv darsliklar, onlayn ta‘lim platformalari, video darslar va boshqa texnologiyalar o‘quvchilarga ko‘proq imkoniyatlar beradi.

Kalit so‘zlar: boshlang‘ich ta‘lim, Innavatsion texnologiya, VR (virtual reallik), axloqiy, aqliy, jamoa, yondashuv

Kirish:

Bugungi kunda mustaqil Respublikamiz dunyo hamjamiyati tomonidan tan olinayotgan ekan, uning kelgusidagi rivoji, gullab-yashnashi bugungi kun yoshlariga bog‘liqdir. Demak, bugungi yoshlar har tomonlama rivojlangan, o‘ziga, boshqa insonga, jamiyatga, tabiatga va mehnatga o‘z to‘g‘ri munosabatini bildira oladigan, mustaqil faoliyat ko‘rsata oladigan, ijodkor, tashabbuskor va tadbirkor bo‘lmog‘i lozim. O‘quvchida ana shu xususiyatlarning rivojlanishi so‘zsiz o‘qituvchiga, uning o‘quv-tarbiya jarayonini to‘g‘ri boshqara olishiga va o‘quvchilar bilan o‘rnata oladigan muomala va munosabatlariga bog‘liq.¹

O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi va qonunlarida ta‘lim sohasiga oid bir nechta qonunlar mavjud. Bu qonunlar ta‘limning tartibi, tizimi, o‘quv jarayoni, o‘quvchilar va o‘qituvchilar huquqlari va vazifalari bilan bog‘liq masalalarni belgilaydi. Quyidagi muhim qonunlar O‘zbekiston Respublikasining ta‘lim sohasida amal qilinadi:

1. “O‘zbekiston Respublikasi Maktabgacha Ta‘lim Tizimini Yanada Rivojlantirish Dasturi” - Bu dastur O‘zbekiston ta‘lim tizimini yanada rivojlantirish va samaraliroq qilish maqsadida qabul qilingan. Bu dastur ta‘lim sohasidagi yangiliklarni amalga oshirish, interaktiv darslar uchun texnologiyalarni rivojlantirish va o‘quvchilarni yaxshi tayyorlashni maqsad qiladi.

2. “O‘zbekiston Respublikasining Oliy va O‘rta Maxsus Ta‘lim Muassasalari To‘g‘risida” - Bu qonun oliy va o‘rta maxsus ta‘lim muassasalarining faoliyatini tartibga solish, ularning huquq va vazifalarini belgilash, o‘quv jarayonini tashkil etish va boshqarish masalalarini reglamentlashni maqsad qiladi.

3. “O‘zbekiston Respublikasining O‘rta Ta‘lim Muassasalariga Doir” - Bu qonun o‘rta ta‘lim muassasalarining faoliyatini, o‘quv jarayonini, o‘qituvchilar va o‘quvchilar huquqlarini belgilaydi.

¹ B.Sayfullayev “Ilg‘or pedagogik texnologiyalar- Toshkent 2017. 66-bet

Bu qonunda o‘rta ta‘lim muassasalarining tashkil etilishi, boshqarilishi, pedagogik kadrlar tayyorlash va boshqa muhim masalalar keng ko‘rildi.

Bu kabi qonunlar O‘zbekiston Respublikasining ta‘lim sohasidagi tartib va tuzilishni belgilab turadi. Ularning asosiy maqsadi o‘quvchilarni yaxshi tayyorlash, ta‘lim jarayonini samaraliroq qilish va ta‘lim sohasidagi huquq-huquqiy munosabatlarni belgilashdir.

Har qanday texnologiya negizida mehnat faoliyati ko‘rinishidagi o‘zaro jamoaviy ta‘sir yotadi. Texnologiya mehnat jarayonining o‘ziga singdiriladi. Texnologiyaning shaklidan qat‘i nazar asosiy natija umumiy jarayonning tavsifi, predmeti, vositalari va yakuniy ko‘rsatkichlar bilan belgilanadi. Shaxs ongi jamoaviy o‘zaro ta‘sir in‘ikosining ideal shakli va dialektik qarama-qarshiligini ifoda etadi. Shu sababli ongi qayta shakllantirish qonuniyatlarini ijtimoiy texnologiya amaliyotdan izlash taqozo etiladi. Pedagogik texnologiya ijtimoiy texnologiyadan ajralib chiqqan. Shunga ko‘ra u o‘z taraqqiyotida jamoaviy mashqlantiruvchi refleks bosqichini bosib o‘tgan bo‘lib, texnologik o‘zaro ta‘sirlarni maqsadga muvofiq takrorlovchi harakat va operatsiyalar kabi tizimga ajratadi.²

Boshlang‘ich sinflarda ta‘lim va tarbiya jarayonida innovation texnologiyalar o‘rni juda muhimdir. Bu texnologiyalar, o‘quvchilarga yangi va qiziqarli usullar orqali ma‘lumot olish imkoniyatini beradi va ularning ma‘lumotlarini amalga oshirishga imkon beradi.

Misol uchun, interaktiv darsliklar, onlayn ta‘lim platformalari, robotlar va boshqa innovatsion texnologiyalar o‘quvchilarga ta‘lim jarayonini yanada qiziqarli va samarali qilishga yordam beradi. Bu texnologiyalar o‘quvchilarning tajribalarini yanada boyitish, ularni motivatsiyalash va yangi bilimlarni o‘rganishga ilhomlantirishga yordam beradi. Buning natijasida, o‘quvchilarning ta‘lim natijalari va ma‘lumotlarini oshirishiga yordam beradi. Bu esa o‘quvchilarning mustaqil fikr yuritish, muammolarini hal qilish va yangi yaratuvchi yondashuvlar topishga imkoniyat yaratadi. Shuningdek, bu texnologiyalar o‘qituvchilar uchun ham qulayliklar yaratadi, ularning darslarni tayyorlash va o‘quvchilarga ma‘lumotlarni yetkazish jarayonini yanada samarali qilishga yordam beradi. Shu sababli, innovation texnologiyalar boshlang‘ich sinflarda ta‘lim va tarbiya jarayonida juda muhim ahamiyatga ega.

Ta‘lim texnologiyalari fani talabalarni pedagogik faoliyat, uning mazmuni, o‘qituvchi odobi va unga qo‘yiladigan talablar, pedagogik faoliyatni zamonaviy ta‘lim texnologiyalari asosida mahoratli tashkil etish yo‘llari xususidagi dolzarb muammolar bilan tanishtiradi, shuningdek, bo‘lajak o‘qituvchilarga hamkasblar, ota-onalar hamda o‘quvchilar bilan olib boriladigan munosabatlarning o‘ziga xos xususiyat va yo‘nalishlari, ularning bola shaxsining shakllanishi, unda ma‘naviy- axloqiy sifatlarning hosil bo‘lishiga ta‘siri borasidagi nazariy va amaliy bilimlarni beradi.³

Boshlang‘ich sinflarda ta‘lim va tarbiya jarayonida innovatsion texnologiyalar o‘rni juda muhimdir. Bu texnologiyalar, o‘quvchilarga interaktiv darslar o‘tkazish, ma‘lumotlarni oson va qiziqarli o‘rganish, kreativlikni rivojlantirish va ko‘nikmalarini mustahkamlash imkoniyatlarini yaratishga yordam beradi.

² Ro‘ziyeva D.A Tolipov O‘.Q {PEDAGOGIK TEXNOLOGIYALARVA PEDAGOGIK MAHORAT}Toshkent 2019 34-bet

³ B.Sayfullayev “Ilg‘or pedagogik texnologiyalar- Toshkent 2017. 3-bet.

Masalan, smart boardlar, interaktiv darslar, online ta’lim platformalari, ilova dasturlari va boshqa texnologiyalar o‘quv jarayonini yanada samarali va motivatsiyali qilishga yordam beradi. Bu texnologiyalar o‘quvchilarning ma’lumotlarni o‘rganish va tushunish jarayonlarini yanada qulaylashtiradi va ularning kreativlik va tajribalarini oshiradi. Shu sababli, boshlang‘ich sinflarda innovation texnologiyalardan foydalanish o‘quvchilarning yaxshi tayyorlanishiga va ma’lumotlarni o‘rganishiga yordam beradi.

Innovatsion texnologiyalar bolalar uchun bir nechta ijobiy taraflarga ega. Bu texnologiyalar o‘quvchilarning ta’lim jarayonini o‘zlashtirish, ularning tushunchalarini oshirish va ularga yangi bilimlar o‘rgatishda muhim rol o‘ynaydi. Quyidagi ijobiy taraflar innovatsion texnologiyalarni bolalar uchun muhim qiladigan sabablarni ko‘rsatadi:

1. Interaktivlik: Innovatsion texnologiyalar, masalan, interaktiv darslar, onlayn o‘quv platformalari va dasturlar orqali o‘quvchilarga interaktivlik imkoniyatini taqdim etadi. Bu texnologiyalar o‘quvchilarning darslarda faol ishtirok etishini, savollarga tez javob berishini va o‘zlashtirgan bilimlarni amalga oshirishini ta’minlaydi.

2. Yaratuvchi fikrlash: Innovatsion texnologiyalar o‘quvchilarga yaratuvchi fikrlash va innovatsion mahsulotlar yaratish imkoniyatini beradi. Masalan, robototexnika, 3D printerlar va boshqa texnologiyalar yordamida bolalar o‘zlarining fikrlarini amalga oshirish, dizayn qilish va yangiliklar yaratishni o‘rganishlari mumkin.

3. O‘quvchilar bilimlarini rivojlantirish: Innovatsion texnologiyalar o‘quvchilarga yangi bilimlar o‘rgatishda yordam beradi. Virtual realitet (VR) va augmental realitet (AR) texnologiyalari orqali bolalar virtual dunyolarda sayohat qilish, tarixiy joylarni ko‘rish yoki ilmiy fanlarga oid interaktiv mashg‘ulotlar qilishlari mumkin.

4. Ta’limning samaraliroq bo‘lishi: Innovatsion texnologiyalar ta’limning samaraliroq bo‘lishiga yordam beradi. Onlayn darslar, elektronik darsliklar va interaktiv dasturlar orqali o‘quvchilarning o‘qish jarayonini yanada sodda va qulaylashtirish, ularning darslardan foydalanishini oshirish va ta’lim jarayonini samaraliroq qilish imkoniyatini beradi.

Tarbiya jarayonining eng asosiy natijasi har tomonlama va uyg‘un kamol topgan yuksak ma’naviyatli shaxsni shakllantirishdir.

Tarbiya jarayoni tarbiyaviy ishlar, tadbirlarning doimiy harakatdagi zanjiridan iborat. Tarbiyaviy tadbirlar turli xil moddiy va ma’naviy ehtiyojlarga javob beruvchi, tarbiyaviy maqsadlarning yagona majmuasiga bo‘ysundirilgan, bir-biri bilan o‘zaro hamkorlik qiluvchi, o‘zida bir butun ta’limni ko‘zda tutgan tarbiyaviy ta’sir majmuidir. Ta’lim jarayoni alohida mashg‘ulotlardan tashkil topgani kabi tarbiyaviy tadbirlardan tarbiya jarayoni vujudga keladi. Tadbirlar, tarbiyaviy ishlar tarbiya jarayonining bir bo‘lagidir⁴.

Tarbiya jarayonida texnologiyalar o‘rni juda katta ahamiyatga ega. Texnologiyalar o‘quvchilarga yangi va qiziqarli usullar orqali ma’lumot olish imkoniyatini beradi va ularning ma’lumotlarini amalga oshirishga imkon beradi. Bu esa o‘quvchilarning tajribalarini yanada boyitish, ularni motivatsiyalash va yangi bilimlarni o‘rganishga ilhomlantirishga yordam beradi. Texnologiyalar o‘qituvchilar uchun ham qulayliklar yaratadi, ularning darslarni tayyorlash va o‘quvchilarga ma’lumotlarni yetkazish jarayonini yanada samarali qilishga yordam beradi.

⁴ Ishmumammedov R.J. Abduqodirov A. Pardayev A. “Tarbiyada innovatsion texnologiyalar”-T 2010.

Tarbiyaviy ishlar asosida ikkita: faol va majmuaviy yondashuvlar yotadi. Yondashuvlarning birinchisi, faoliyatning bilish, mehnat, ijtimoiy, badiiy, sport va erkin muloqot kabi turli ko‘rinishlarini tashkil etishni talab etadi. Ikkinchi majmuaviy yondashuv esa, faoliyatning barcha ko‘rinishlarining yagona jarayonga ta’siri bilan tabiiy “qo‘shilib” ketishida namoyon bo‘ladi. Tarbiyaviy ishlar, ayni paytda, o‘ziga axlokiy, estetik, hissiy va aqliy (intellektual) ta’sirlarni qamrab oladi. Faoliyatga oid yondashuv tarbiya yo‘nalishiga ishora qilsa, majmuaviy yondashuv uning mazmun tabiatini (pedagogik maqsad (vaziyat, tarbiyaviy maqsadning asosiy va bog‘liq tomonlarini shakllantirish)ni; rejalashtirish; tashkil etish va tayyorlashni; ishni bevosita amalga oshirishni; erishilgan natijalar tahlilini) belgilaydi⁵.

Boshlang‘ich sinflarda texnologiyalardan foydalanish o‘quvchilarning mustaqil fikr yuritish, muammolarini hal qilish va yangi yaratuvchi yondashuvlar topishga imkoniyat yaratadi. Bu texnologiyalar o‘quvchilarning ta’lim natijalari va ma’lumotlarini oshirishiga yordam beradi va ularni dunyo bo‘yicha ko‘proq bilimlarga ega qiladi. Buning natijasida, o‘quvchilar yanada yaxshi tayyorgarlik bilan ishlashadi va yangi texnologiyalar bilan tanishib, ularni samarali foydalanishga tayyorlashadi.

Shuningdek, tarbiya jarayonida texnologiyalardan foydalanish o‘quvchilarga ijtimoiy va kommunikatsiya ko‘nikmalarini rivojlantirishga yordam beradi. Ular onlayn platformalar orqali boshqa o‘quvchilar bilan aloqada bo‘lish, jamoatchilik qilish va jamoaviy tadbirlarda ishtirok etish imkoniyatiga ega bo‘ladi. Bu esa ularning ijtimoiy taraqqiyotini va inson bilan muloqot qilish ko‘nikmalarini rivojlantiradi.

Xulosa o‘rnida shuni aytishimiz mumkinki boshlang‘ich, sinflarda innovatsion texnologiyalar o‘rni, o‘quvchilarga yangi va zamonaviy usullar orqali ma’lumot olish, tushunchalarini tushunish va ko‘nikmalarini rivojlantirish imkoniyatini beradi. Bu texnologiyalar o‘quvchilarni ta’lim jarayoniga qiziqtirish, motivatsiyani oshirish va o‘rganish jarayonini interaktiv va amaliy qilishga olib keladi. Boshlang‘ich sinflarda innovatsion texnologiyalar o‘rni, masalan, interaktiv darsliklar, onlayn ta’lim platformalari, video darslar, animatsiyalar va boshqa multimediya vositalari orqali o‘quvchilarga ko‘proq vizual va auditiv materiallarni taqdim etish imkoniyatini beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. B.Sayfullavex “Ilg‘or Redagogik texnologiyalar”- Toshkent 2017. 66-bet
2. Hazina DA Jolinay O‘Q (PEDAGOGIK TEXNOLOGIYALARVA PEDAGOGIK MAHORAT Toshkent 2019 34-bet
3. Sayfullayev “Ilg‘or pedagogik texnologiyalar” Toshkent 2017. 3-bet.
4. Ishmuxammedov RJ. Abdugadirox A. Pardavey A. “Tarbiyada innovatsion texnologiyalar”-T 2010
5. Ishmuxammedov RJ. Abduqodirov A. Pardavey A “Tarbiyada innovatsion texnologiyalar”-T 2010.13-bet

⁵ Ishmuxammedov R.J. Abduqodirov A. Pardavey A. "Tarbiyada innovatsion texnologiyalar"-T 2010.13-bet

6. Dadaboyeva, M.A qizi.(2023). SHARQ MUTAFAKKIRLARINING AXLOQIY QARASHLARI.Umumjahon fanlari bo'yicha ta'lim tadqiqotlari,2(16 MAXSUS), 833–841.<http://erus.uz/index.php/er/article/view/5108> dan olindi
7. O‘ZBEKISTON HUDUDI, INKLYUZIV TA‘LIMIDA IMKONIYATI CHEKLANGAN BOLALARNING TA‘LIM TARBIYA OLISHLARI, UNDAGI KAMCHILIK VA MUAMMOLAR.(2024). YANGI O‘ZBEKISTONDA IJTIMOIIY-INNOVATSION TADQIQOTLAR,2(1), 85-89.<https://nuzjournals.uz/index.php/yoiit/article/view/6>
8. Mirzaliyevna, S. Z., & Mashhura, X. (2023). PEDAGOGIK TEXNALOGIYALARNING VAZIFALARI VA MAQSADI. QO ‘QON UNIVERSITETI XABARNOMASI, 687-689.
9. Mirzaliyevna, S. Z. (2023). BOSHLANG ‘ICH SINFLARDA MULTIMEDIALAR ASOSIDA DARSLARNI TASHKIL ETISH. QO ‘QON UNIVERSITETI XABARNOMASI, 519-521.
10. Maxmudova Zilola. (2023). TALIM MUASSASI RAHBARLARIDA YUKSAK AXLOQIY SIFATLARI RIVOJLANTIRISH. *International Multidisciplinary Journal of Universal Scientific Prospectives*, 1(2), 78–83. Retrieved from <https://izlanuvchi.uz/index.php/iz/article/view/17>
11. Toxirjon, U. (2024). PEDAGOGIKA VA PSIXOLOGIYA O'RTASIDAGI O'ZARO TA'SIRNI O'RGANISH. *Integration of Economy and Education in the 21st century*, 2(2), 22-27.
12. Toxirjon, U. (2024). BOSHLANGICH SINFLARDA O ‘QISHNI YETKAZIB OLISHGA QIYNALAYOTGAN O ‘QUVCHILAR BILAN ISHLASHDA INTERFAOL USULLARDAN FOYDALANISH. *Integration of Economy and Education in the 21st century*, 2(2), 9-13.
13. Umarov Tokhirjon. (2024). PROVISION OF PSYCHOLOGICAL SERVICES IN EXTREME SITUATIONS IS SOCIAL. *International Multidisciplinary Journal of Universal Scientific Prospectives*, 2(2), 1–6. Retrieved from <https://izlanuvchi.uz/index.php/iz/article/view/28>
14. В статье представлена информация о роли педагогики и психологии в повышении качества и эффективности образования, формировании зрелого поколения. Данное научное исследование исследует решающую роль симбиотических взаимоотношений педагогики и психологии в . (2024). YANGI O‘ZBEKISTONDA IJTIMOIIY-INNOVATSION TADQIQOTLAR, 2(2), 5-12. <https://nuzjournals.uz/index.php/yoiit/article/view/79>
15. Умаров Тохиржон. (2024). ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ ПРИНЦИПЫ ОТНОШЕНИЙ МЕЖДУ ПРЕДСТАВИТЕЛЯМИ РАЗНЫХ РЕЛИГИЙ. *Yosh Tadqiqotchi Jurnal*, 3(2), 18–25. Retrieved from <https://2ndsun.uz/index.php/yt/article/view/655>
16. Toxirjon, U. (2024). XALQARO O ‘QISH SAVODXONLIGINI O ‘RGANISH (PIRLS). *Integration of Economy and Education in the 21st century*, 2(2), 14-17.
17. Умаров, Т. (2024). ВЛИЯНИЕ СОВРЕМЕННЫХ ИГРУШЕК НА ДЕТСКУЮ ПСИХОЛОГИЮ. *Integration of Economy and Education in the 21st century*, 2(2), 18-21.